

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного управління
та національної безпеки
Кафедра економічної теорії,
інтелектуальної власності та публічного
управління

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

СОРОКОПУД АНТОН ВІКТОРОВИЧ

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

УДК: 351.82
(індекс)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСТОРУ
БЕЗПЕКИ: РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ**

(тема роботи)

281 «Публічне управління та адміністрування»

(шифр і назва спеціальності)

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр
кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело

А. В. СОРОКОПУД

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи:

ЯКОБЧУК Валентина Павлівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

кандидат економічних наук, професор

(науковий ступінь, вчене звання)

Житомир – 2024

Висновок кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління за результатами попереднього захисту: СОРОКОПУДА Антона Вікторовича допущено до захисту.

Протокол засідання кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління № _____ від «_____» грудня 2024 р.

Завідувач кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

к.е.н., професор _____
(науковий ступінь, вчене звання) (підпис)

Валентина ЯКОБЧУК
(власне ім'я та прізвище)

«_____» _____ 2024 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої СОРОКОПУД Антон Вікторович захистив
(прізвище, ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:
сума балів за 100-бальною шкалою _____
за національною шкалою _____

Секретар ЕК

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

Анастасія ПРУТ
(власне ім'я та прізвище)

АНОТАЦІЯ

СОРОКОПУД А. В. Інтеграція України до європейського простору безпеки: роль міжнародної публічної політики. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування. – Поліський національний університет, Житомир, 2024.

У кваліфікаційній роботі розглядається процес інтеграції України до європейського простору безпеки, що є важливим елементом її зовнішньої політики та стратегії національної безпеки. Основну увагу зосереджено на ролі міжнародної публічної політики у формуванні сприятливих умов для адаптації України до стандартів європейської безпеки. Аналізується вплив міжнародних організацій, таких як Європейський Союз, ООН, НАТО, ОБСЄ, а також інших партнерів у забезпеченні стійкого миру, стабільності та розвитку демократичних інституцій в Україні. Особливу увагу приділено питанням співпраці у сфері кібербезпеки, боротьби з гібридними загрозами, модернізації збройних сил та реформуванню сектора безпеки у відповідності до європейських практик. У дослідженні, також висвітлено виклики, з якими стикається Україна в процесі інтеграції, серед яких – політична та економічна нестабільність, війна та вплив дезінформаційних кампаній. Зроблено акценти на тому, що ефективна реалізація міжнародної публічної політики сприяє не лише інтеграції України до європейської безпекової архітектури, але й посилює роль країни як активного учасника глобальної системи безпеки.

Ключові слова: інтеграція, безпека, європейський простір, національні інтереси, загрози, військова агресія, міжнародні відносини, міжнародна публічна політика.

SUMMARY

SOROKOPUD A. Ukraine's integration into the European security space: the role of international public policy – Qualification work on the rights of the manuscript. Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 281 «Public management and administration» – Polissia National University, Zhytomyr, 2024.

The qualification work examines the process of Ukraine's integration into the European security space, which is an important element of its foreign policy and national security strategy. The main focus is on the role of international public policy in creating favourable conditions for Ukraine's adaptation to European security standards. The influence of international organisations such as the European Union, the UN, NATO, the OSCE, and other partners in ensuring sustainable peace, stability and development of democratic institutions in Ukraine is analysed. Particular attention is paid to cooperation in cybersecurity, combating hybrid threats, modernisation of the armed forces and security sector reform in line with European practices. The study also highlights the challenges faced by Ukraine in the process of integration, including political and economic instability, war and the impact of disinformation campaigns. The author emphasises that the effective implementation of international public policy contributes not only to Ukraine's integration into the European security architecture, but also strengthens the country's role as an active participant in the global security system.

Keywords: integration, security, European space, national interests, threats, military aggression, international relations, international public policy.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ	9
1.1. Етапи еволюції теорій міжнародної публічної політики	9
1.2. Сучасна міжнародна публічна політика в контексті нових викликів для європейської безпеки	15
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	19
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ВПЛИВУ МІЖНАРОДНОЇ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ НА ЄВРОПЕЙСЬКЕ БЕЗПЕКОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ	20
2.1. Аналіз інструментів впливу публічної політики України на європейський безпековий простір	20
2.2. Оцінка викликів в сфері реалізації міжнародної публічної політики в умовах воєнно-політичної кризи	24
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	29
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	31
3.1. Стратегічні напрями адаптації публічної політики України до стандартів європейської безпеки	31
3.2. Шляхи протидії дезінформації і кіберзлочинності в умовах глобалізації системи безпеки	35
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	40
ВИСНОВКИ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	44
ДОДАТКИ	48

ВСТУП

Актуальність дослідження. Інтеграція України до європейського простору безпеки зумовлена глобальними та регіональними викликами, які мають безпосередній вплив на стабільність, суверенітет і розвиток держави. В умовах виникнення нових загроз, коли безпекове середовище Європи стає дедалі складнішим через гібридні війни, військову агресію Російської Федерації проти України, міграційні кризи та кіберзагрози, участь України в європейській системі безпеки набуває стратегічного значення.

Війна, глобалізація, соціально-економічна нестабільність та дезінформаційні кампанії, з боку зовнішніх суб'єктів, є основними викликами, які загрожують національній безпеці та територіальній цілісності держави. Ці виклики вимагають активного залучення України до системи колективної безпеки Європи, що забезпечить ефективний механізм стримування агресії та підтримання миру. Отже, інтеграція України до європейського безпекового простору сприятиме зміцненню її обороноздатності, впровадженню міжнародних стандартів у секторі безпеки та створенню умов для мирного врегулювання конфліктів. Україна розглядає співпрацю з ЄС і НАТО як головний напрям своєї безпекової стратегії, що відповідає прагненням суспільства до євроатлантичної інтеграції.

В цих умовах, міжнародна публічна політика відіграє вирішальну роль у підтримці України на шляху європейської інтеграції. В умовах воєнної агресії росії в Україну, Європейський Союз, НАТО, ОБСЄ та інші міжнародні партнери забезпечують політичну, економічну та військову допомогу, сприяють реформуванню сектору безпеки й зміцненню демократичних інститутів. Такі інструменти, як програми підтримки, стратегічні ініціативи та міжнародна дипломатія, допомагають Україні адаптуватися до нових викликів. Таким чином, інтеграція України до європейського простору безпеки сприятиме зміцненню міжнародного правопорядку, який ґрунтується на

верховенстві права, забезпечить потужну протидію агресивним діям, які підривають глобальну стабільність.

Інтеграція України в європейський простір безпеки, передбачає стимулювання глибоких реформ у сфері оборони, системи управління безпекою, забезпечення прав людини та захист демократичних цінностей. Інтеграційні процеси, також сприятимуть формуванню нових можливостей для економічного розвитку, залучення іноземних інвестицій і зміцненню міжнародного авторитету України. Таким чином, проблема інтеграції України до європейського простору безпеки є надзвичайно актуальною в умовах сучасних викликів та загроз, вирішення якої, не лише сприятиме захисту національних інтересів України, але й зміцнить безпеку та стабільність у всьому європейському регіоні.

Серед науковців потрібно визначити ряд підходів, які з різних позицій, роблять оцінку значення міжнародної публічної політики для досягнення цілей безпеки, це, Ганс Моргентау, Кеннет Волтц, Іммануїл Кант, Вудро Вільсон, Роберт Кеохейн, Майкл Дойл, Джон Ікенберрі та інші. Питання інтеграції України у європейськи безпековий простір піднімалися в працях вітчизняних науковців Гриніва С. І., Мартиненко А. В., Пархомчука О. І. Та інших вчених.

Метою кваліфікаційної роботи є показати шляхи інтеграції України до європейського простору безпеки через посилення ролі міжнародної публічної політики та розробити рекомендації по побудові стратегії адаптації міжнародної політики України до європейських стандартів. Сформована мета роботи дозволила поставити ряд завдань:

- розкрити етапи еволюції теорій міжнародної публічної політики;
- показати особливості сучасної міжнародної публічної політики в контексті нових викликів для європейської безпеки;
- проаналізувати інструменти впливу публічної політики України на європейський безпековий простір;
- розкрити загрози в сфері реалізації міжнародної публічної політики в умовах воєнно-політичної кризи;

- показати стратегічні напрями адаптації публічної політики України до стандартів європейської безпеки.

Об'єктом дослідження є процес інтеграції української міжнародної публічної політики в європейський безпековий простір.

Предметом дослідження є актуальні проблеми підвищення ефективності міжнародної публічної політики України у контексті інтеграційного процесу і європейський безпековий простір.

У процесі дослідження було використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів. Зокрема, застосовано аналітичний метод для вивчення теоретичних засад міжнародної публічної політики та процесів європейської інтеграції. Порівняльно-правовий метод дозволив здійснити аналіз нормативно-правової бази України та європейських країн у сфері безпеки. Системний підхід сприяв комплексному дослідженню ролі міжнародної публічної політики в інтеграції України до європейського безпекового простору. Також використано метод моделювання, що допоміг сформулювати можливі напрями стратегічної адаптації політики України до стандартів ЄС.

Перелік публікацій за темою дослідження. Результати досліджень доповідались на Міжнародних науково-практичних конференціях, за підсумками роботи опубліковано три публікації.

Практичні результати дослідження полягають в тому, що їх можна використовувати при формуванні стратегії міжнародної публічної політики для покращення процесу інтеграції в європейський безпековий простір.

До елементів наукової новизни роботи належить спроба автора визначити шляхи інтеграції міжнародної політики України в європейський безпековий простір.

Кваліфікаційна робота містить вступ, три розділи та висновки до них, загальні висновки, список використаних джерел та додатки. Основний текст роботи викладено на 42 сторінках. Список використаних джерел включає 41 найменування.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Етапи еволюції теорій міжнародної публічної політики

В умовах зростання глобальних, геополітичних викликів і загроз, міжнародна публічна політика стає центральним інструментом регулювання взаємовідносин між державами, міжнародними організаціями та іншими акторами у глобальному середовищі. Вона формується на основі теоретичних підходів, які пройшли тривалу еволюцію і сьогодні спроможні системно пояснити її суть, функції та механізми впливу на безпекове середовище.

Сутність сучасної міжнародної публічної політики, більшістю науковців, визначається як система дій, рішень і заходів, спрямованих на досягнення спільних інтересів у міжнародному середовищі. Вона охоплює питання миру, безпеки, сталого розвитку, прав людини, глобального управління, а також протидії сучасним викликам, таким як кліматичні зміни, тероризм і кіберзагрози.

Формування концептуальних основ міжнародної публічної політики базується, перш за все, на виникненні реалістичного підходу, який акцентує увагу на домінуванні національних інтересів і ролі сили у міжнародних відносинах. В межах реалізму міжнародна публічна політика спрямована на забезпечення безпеки держави, утримання балансу сил та запобігання конфліктам через систему альянсів та стримування. Реалістичний підхід до міжнародної публічної політики, в сучасних умовах, є одним з провідних напрямів у теорії міжнародних відносин, він базується на анархічній природі міжнародної системи [1].

Домінуюча ідея в цьому підході полягає в тому, що міжнародні відносини визначаються боротьбою за владу між державами, які діють раціонально,

прагнучи максимізувати свої національні інтереси, особливо в питаннях безпеки та виживання. Основними положеннями реалістичного підходу є:

- анархічність міжнародної системи, суть якої в тому, що на міжнародному рівні відсутній центральний уряд та інститути, які могли б регулювати відносини між державами, отже, кожна держава покладається тільки на себе;
- пріоритет національних інтересів, тобто головною метою кожної держави є забезпечення своєї безпеки та суверенітету;
- домінанта сили, як основного інструменту, у зв'язку з чим, влада та військові можливості відіграють центральну роль у досягненні національних цілей;
- песимістичне ставлення до людської природи, так на думку представників реалізму, людина за своєю природою схильна до конфліктів, що проектується і на державі;
- протидія утопіям, так, реалісти критикують ідеалістичні підходи, які ґрунтуються на моральності, міжнародному праві чи колективній безпеці [2].

Найвідомішими представниками реалістичного підходу та засновниками школи класичного реалізму, яка сформувалась в 30-40 роки двадцятого століття, стали Ганс Моргентау, який вважав, що міжнародні відносини базуються на «боротьбі за владу» і на його думку, мораль не може домінувати в політиці, а ключовим є прагнення до балансу сил та Едвард Карр, що критикував ідеалізм після Першої світової війни, стверджуючи, що влада є основою політики.

У 80-90 роки двадцятого століття, як продовження ідей класиків, виник напрям неореалізму, або структурного реалізму, який домінує сьогодні. Його представниками є Кеннет Волтц, він вважав, що міжнародна політика визначається структурою системи, а не людською природою, він також був прибічником ідеї анархії, як ключового пояснення поведінки держав та Джон

Міршаймер, який розвинув концепцію наступального реалізму, згідно з якою великі держави завжди прагнуть до домінування [3].

Прикладами реалізації реалістичного підходу в міжнародній політиці є Холодна війна (1947–1991), політика стримування США щодо СРСР, яка будувалась на основі балансу сил і прагненні обмежити радянський вплив. Реалістичні ідеї були реалізовані шляхом створення НАТО, як військового альянсу для протидії радянській загрозі. Показовою є політика реалістичного прагматизму Китаю, який у своїй зовнішній політиці часто ставить економічні інтереси й питання безпеки вище за ідеологію, його стратегічна ініціатива «Один пояс, один шлях» служить розширенню впливу Китаю через економічні проекти.

Також, політика США щодо Іраку у 2003 році, хоча і виправдовувала війну моральними аргументами, насправді була реалістичною у контексті боротьби за ресурси, перш за все нафту, та зміцненням геополітичних позицій США в регіоні. В цілому, протягом тривалого періоду, після Віденського конгресу 1815 року, постійно були спроби держав реалістично побудувати систему стримувань і противаг для запобігання домінуванню однієї країни, встановити баланс сил у Європі [4].

У науковому середовищі, сьогодні спостерігається значна критика реалістичного підходу, вчені вважають, що цей підхід ігнорує роль міжнародних організацій, права та ідеології, робить надмірний акцент на військовій силі і посилює песимізм щодо можливостей міжнародної співпраці, за його нездатність пояснити сучасні явища, такі як глобалізація чи транснаціональні загрози тероризму і кліматичних змін. Але, реалізм залишається актуальним підходом у дослідженні міжнародної публічної політики, особливо для аналізу конфліктів, стратегій великих держав і питання балансу сил.

Все більше прибічників у теорії лібералізму, яка підкреслює важливість співпраці, посилення ролі міжнародних інституцій та утвердження

верховенства права. У цьому контексті міжнародна публічна політика орієнтована на досягнення колективних інтересів через механізми багатосторонньої дипломатії, посилення впливу міжнародних організацій, таких як ООН, ЄС, НАТО і створенні умов для формування спільних стандартів безпеки.

Лібералізм акцентує увагу на співпраці цих міжнародних інститутів, взаємозалежності та демократичних цінностях. В основі ліберального підходу лежить віра в те, що міжнародна політика не обов'язково є боротьбою за владу, а, навпаки, держави можуть досягати миру та стабільності через співробітництво у сфері верховенства права і розвитку взаємних інтересів. Основні положення ліберального підходу включають:

- необхідність міжнародної співпраці, отже держави можуть долати анархію через взаємодію та інституції;
- посилення ролі міжнародних організацій, що сприяє співробітництву, зменшує конфлікти та забезпечує дотримання правил;
- визнання економічної взаємозалежності, в результаті глобалізації торгівлі та економічних зв'язків, що знижує ризик війни, адже конфлікти стають занадто дорогими для учасників;
- рух до демократичного миру, як вважають представники, демократичні країни рідше вступають у війни одна з одною, оскільки їх суспільства засновані на співпраці, прозорості та повазі до прав людини;
- посилення ролі індивідів та недержавних суб'єктів, представники лібералізму визнають важливість міжнародних корпорацій, неурядових організацій, суспільних рухів і ролі громадян у формуванні політики [5].

Відомими представниками ліберального підходу стали Іммануїл Кант, який ще у вісімнадцятому столітті у своїй роботі «До вічного миру», заклав основи ідеї демократичного миру, Вудро Вільсон (Президент США, початок XX ст.), у своїх «14 пунктах» закликав до створення Ліги Націй і наголосив на важливості самовизначення народів, відкритої дипломатії та співпраці між

державами. Значний внесок зробили Роберт Кеохейн, Майкл Дойл, Джон Ікенберрі, які стверджують, що ліберальний міжнародний порядок є ефективним інструментом забезпечення миру та стабільності [6].

Прикладами ліберального підходу в міжнародній політиці є створення ООН у 1945 році, заснованої на ліберальних принципах співпраці, забезпечення миру та розвитку міжнародного права, Європейського Союзу, в якому країни через економічну, політичну та соціальну взаємозалежність уникають конфліктів і забезпечують стабільність у регіоні, підписання Договору про нерозповсюдження ядерної зброї у 1968 році. Розвиток ліберальних ідей співпраці для зменшення ризиків глобальної ядерної загрози, підписання Кіотського протоколу у 1997 році і Паризької угоди у 2015 році, Глобальної угоди про зміну клімату, що базуються на ліберальному переконанні, що спільні виклики можна вирішити лише через колективні дії. Прикладом є також, розвиток відносин між демократичними державами, США та країнами Західної Європи, результатом чого стала відсутність воєн між ними через спільні демократичні цінності та економічну взаємозалежність [7].

Критики лібералізму стверджують, що його представники надто оптимістично ставиться до можливостей співпраці й ігнорують роль сили в міжнародних відносинах, не враховують, що не всі держави прагнуть до демократії, а авторитарні режими можуть діяти інакше, що лібералізм покладається на міжнародні інституції, але їх ефективність часто обмежується відсутністю примусового механізму. Ліберальний підхід пропонує оптимістичний погляд на міжнародні відносини, наголошуючи, що за допомогою співпраці, інститутів і взаємних інтересів держави можуть досягти миру та стабільності. Ця теорія є актуальною для аналізу таких явищ, як економічна інтеграція, глобальне управління та транснаціональні виклики, як-от зміна клімату чи тероризм.

Конструктивістський підхід акцентує увагу на ролі ідей, цінностей та соціальних норм у формуванні міжнародної політики. Його представники

вважають, що в основі міжнародної публічної політики лежить створення спільного розуміння проблем, формування міжнародних ідентичностей та зміцнення довіри між учасниками. Конструктивізм – це теоретичний підхід до міжнародних відносин, який акцентує увагу на ролі ідей, норм, ідентичностей та соціальних конструкцій у формуванні поведінки держав і міжнародної системи в цілому. На відміну від реалізму та лібералізму, конструктивізм стверджує, що міжнародна політика не є фіксованою, а формується через взаємодію, дискурс і взаємне розуміння. Базовими положеннями конструктивізму є пріоритет ідей та норм в міжнародній публічній політиці, акцент на соціальну природу міжнародних відносин та соціальну взаємодію [8].

Конструктивісти вважають, що конструкція реальності через дискурс (явище), наприклад, «війна з тероризмом» як концепція вплинула на дії багатьох країн після подій 11 вересня 2001 року. Важливу роль вони закріплюють за ідентичністю та інтересами, так, демократії бачать себе захисниками прав людини, що впливає на їх зовнішню політику, також, на їх переконання, міжнародна система не є статичною, вона змінюється через розвиток норм про прав людини чи зміну підходів до кліматичних викликів.

Відомими представниками конструктивізму були Олександр Вендт, який стверджував, що відносини між державами залежать від того, як вони сприймають одна одну, а не лише від структури міжнародної системи, Ніколас Онуф, що відкреслював, що міжнародна система – це результат соціальних практик, Марта Фіннемор, вона аналізувала, як міжнародні організації та норми впливають на поведінку держав, наприклад, як гуманітарна інтервенція стала легітимною практикою, Пітер Катценштейн, досліджував вплив культурних ідентичностей на політику безпеки, наприклад, як історичний досвід впливає на зовнішню політику Німеччини чи Японії [9].

Сучасні конструктивісти аналізують, як ідеї прав людини, просунуті ООН і громадськими організаціями, стали глобальною нормою, наприклад, Паризьку кліматичну угоду 2015 року, вони пояснюють зміною глобальних уявлень про

відповідальність держав за боротьбу зі зміною клімату, війну з тероризмом, як головну загрозу, легітимізуючи певні дії держав (військові інтервенції, посилення заходів безпеки), гендерну рівність, як результат еволюції норм та ідей, а не лише матеріальних факторів. Конструктивізм критикують за недостатню конкретність і складність у вимірюванні його тверджень, за недооцінку матеріальних факторів, важливості ресурсів, сили і інтересів.

Разом з тим, конструктивізм пропонує унікальний підхід до розуміння міжнародної публічної політики, звертаючи увагу на ідеї, ідентичності та норми як основні рушії поведінки держав. Він особливо корисний для аналізу змін у міжнародних відносинах, наприклад, у формуванні нових норм чи зміні глобального дискурсу. Конструктивістський підхід дає змогу розкрити, як міжнародна політика може змінюватися через соціальні практики, ідеї та взаємне сприйняття, а не лише через матеріальні інтереси чи баланс сил.

Також, все більше стає популярною теорія глобального управління, що орієнтується на дослідження способів колективного вирішення глобальних проблем через взаємодію держав, міжнародних організацій, неурядових структур та приватного сектора. Ця теорія підкреслює важливість координації на різних рівнях для досягнення сталого розвитку та глобальної безпеки.

1.2. Сучасна міжнародна публічна політика в контексті нових викликів для європейської безпеки

Сучасна міжнародна публічна політика побудована на ключових принципах верховенства міжнародного права, тобто формування її інструментів відбувається на основі дотримання норм і принципів, встановлених міжнародним правом. Для неї характерні риси багатосторонності залучення різних суб'єктів до процесу прийняття рішень, узгодженості і комплексності забезпечення синергії між секторами безпеки, економіки, екології, прав

людини, гнучкості і адаптивності, тобто здатності реагувати на динамічні зміни у міжнародному середовищі.

На формування міжнародної публічної політики впливає посилення глобалізації та взаємозалежності між державами та регіонами, виникнення нових транснаціональних загроз, кліматичних змін, міжнародного тероризму, міграційних криз. Суттєвий вплив має технологічний прогрес, цифровізація та розвиток інформаційних технологій в реалізації міжнародних відносин і організації міжнародного співробітництва. Зростає роль недержавних публічних структур, міжнародних транснаціональних корпорацій, громадських організацій, ЗМІ у формуванні політики [10].

Отже, для успішної реалізації міжнародної публічної політики, виключно важливе значення має застосування інноваційних інструментів управління міжнародними процесами. Креативного, нестандартного підходу потребує організація діяльності міжнародної публічної дипломатії, культурної та економічної співпраці. По новому має працювати механізм заключення міжнародних угод, договорів, меморандумів, спільних декларацій. Віджили себе традиційні форми і методи діяльності міжнародних організацій, сьогодні потрібна комунікаційна платформи для координації дій і вирішення конфліктів.

Потрібно задіяти всі економічні, політичні або військові заходи для досягнення стратегічних цілей.

Сучасна міжнародна публічна політика є багатовимірною системою, яка формується на основі поєднання інтересів, цінностей та можливостей різних акторів у глобальному середовищі. Її ефективність залежить від здатності держав та міжнародних організацій враховувати виклики сучасності, використовувати інноваційні підходи та сприяти зміцненню глобального порядку, що базується на співпраці, стабільності та міжнародному праві. Сьогодні Європа зазнає впливу нових викликів, зумовлених глобальними трансформаціями, зміною геополітичного балансу, загрозами традиційного і нетрадиційного характеру. Ці виклики створюють нові умови для формування

безпекової політики та змушують європейські держави й міжнародні організації адаптуватися до нових реалій [11].

Особливості сучасної міжнародної публічної політики полягають в мультиполярності і конкуренції великих держав, так Європа опинилася на перетині суперництва між США, Росією та Китаєм, що суттєво впливає на політику НАТО, ЄС та їх партнерів, змушуючи адаптуватися до нових балансів сил. Сучасні загрози практично не можна передбачити, війни носять гібридний характер, міжнародний тероризм став типовим безнаказовим явищем, вирости кіберзагрози, посилились міграційні кризи, що вимагає нового підходу до визначення безпеки.

Ключовими гравцями міжнародної політики на європейському просторі стали недержавні суб'єкти, це терористичні організації, транснаціональні корпорації, хакерські угруповання, сумнівні громадські організації. Зростає взаємозалежність економіки та енергетики, це ускладнює відповіді на безпекові загрози, так, залежність від російських енергоресурсів, виявилася значущим фактором європейської політики. Відбувається поляризація інтересів країн в межах ЄС, різні країни члени Європейського союзу, мають різні підходи до питань безпеки східноєвропейських країн і Західної Європи, це ускладнює формування єдиної безпекової стратегії.

Використання росією гібридних тактик, кібернападів, інформаційних кампаній, економічного шантажу під час війни в Україні, є одним із головних викликів для європейської безпеки, що руйнує критичну інфраструктуру в країнах ЄС. Але, найбільшим викликом, для європейської безпеки, є збройна агресія проти України, вона створила кризу біженців, енергетичну нестабільність і потребу в посиленні оборонного співробітництва між країнами Європи.

Потоки біженців з Близького Сходу, Африки та України створюють тиск на системи соціального забезпечення, політику інтеграції та міждержавне співробітництво. Кібератаки на європейські уряди, банки, енергетичні мережі

та інфраструктуру стали однією з найбільших проблем безпекового простору Європи. Крім того, деякі популістські уряди у країнах ЄС створюють внутрішню напругу в питанні єдності, зокрема щодо санкційної політики проти Росії чи підтримки України [12].

Тому, ухвалення нової Стратегічної концепції НАТО, яка визнає Росію найбільшою загрозою, та посилення військової присутності альянсу на східному фланзі Європи, зіграло позитивну роль в покращенні безпекового європейського середовища. Вступ Фінляндії до НАТО та перспективи членства Швеції теж відповідь на російську агресію. Отже, назріла реформа безпекової політики ЄС, яка підкріплена Програмою «Стратегічний компас», прийнятою у 2022 році, вона спрямована на посилення автономності ЄС у сфері безпеки, включаючи розвиток спільних оборонних ініціатив та систем швидкого реагування.

Крім того, країни ЄС посилили оборонні бюджети, зокрема Німеччина, значно збільшили витрати на оборону, визнаючи потребу в модернізації збройних сил, також більше фінансових ресурсів спрямували на оборону Польща та Франція. Відбувається найбільший санкційний тиск в історії ЄС, спрямований на ізоляцію Росії, замороження її активів та скорочення економічного потенціалу. Адаптувалась до нових викликів енергетична політика ЄС, прийнята Програма REPowerEU, що спрямована на скорочення залежності від російських енергоресурсів і розвиток відновлюваних джерел енергії, зросли інвестиції у технології, в кібербезпеку, штучний інтелект і захист критичної інфраструктури.

Значно зросла підтримка України, сьогодні більшість країн ЄС надають масштабну військову, економічну та гуманітарну допомогу, включаючи фінансування через Європейський фонд миру та сприяння кандидатському статусу України в ЄС [13].

Прикладами адаптації ЄС до нових викликів є досягнення глобального консенсусу щодо санкцій і посилення співпраці ЄС із США, Великою

Британією та країнами Азії щодо економічного тиску на Росію. Також, відбулась гуманітарна реакція на кризу біженців, європейські країни мобілізували ресурси для підтримки мільйонів біженців з України, адаптуючи свою міграційну політику. Щоб запобігти викликам з боку Китаю, ЄС розширює взаємодію з Японією, Південною Кореєю та Австралією. Європейські фонди максимально спрямовані на розвиток стійких енергетичних систем і зміцнення ланцюгів постачання.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Сучасна міжнародна публічна політика Європи характеризується адаптацією до багатовимірних викликів. Основні акценти робляться на колективній безпеці, зміцненні трансатлантичної єдності, розбудові автономності ЄС у сфері оборони, посиленні стійкості до гібридних загроз і активному впровадженні норм міжнародного права. Війна в Україні стала каталізатором змін, що прискорили процес переосмислення стратегічних пріоритетів та посилення співпраці між демократичними державами. Міжнародна публічна політика є інтегративною сферою, що об'єднує аспекти політики, права, економіки, соціології та міжнародних відносин. Вона слугує механізмом вирішення глобальних викликів, які не можуть бути подолані силами окремих держав чи регіональних об'єднань. Розробка теоретичних підходів до формування міжнародної публічної політики є критично важливою для адекватної реакції на динамічні глобальні зміни. Вона забезпечує систематизацію знань, аналіз минулих досягнень і прогнозування майбутніх викликів у міжнародному середовищі. Це створює основу для розуміння механізмів формування та реалізації міжнародної публічної політики, її актуальності та перспектив розвитку.

РОЗДІЛ 2.

ОЦІНКА ВПЛИВУ МІЖНАРОДНОЇ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ НА ЄВРОПЕЙСЬКЕ БЕЗПЕКОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ

2.1. Аналіз інструментів впливу публічної політики України на європейський безпековий простір

Україна, розташована на перетині стратегічних шляхів між Сходом і Заходом, стала активним учасником у формуванні європейського безпекового простору, особливо після початку російської агресії у 2014 році та повномасштабного вторгнення у 2022 році. Публічна політика України зосереджується на використанні дипломатичних, військових, інформаційних, економічних та соціально-гуманітарних інструментів для посилення безпеки в Європі та протидії спільним загрозам. До дипломатичних інструментів належить посилення співпраці з ЄС і НАТО, з метою побудови курсу на євроатлантичну інтеграцію.

Для цього, Україна активно впроваджує реформи у воєнній і безпекових галузях, відповідно до стандартів НАТО та ЄС, посилюючи свою роль як потенційного члена обох структур. Ефективній реалізації реформ сприяє прийняття Програми *Enhanced Opportunities Partner* (EOP) НАТО, що є важливою платформою для співпраці. Отримання статусу кандидата на членство в ЄС, у 2022 році, дозволяє Україні впливати на порядок денний європейської безпеки через участь у спільних рішеннях [14].

Українські дипломати беруть активну участь у засіданнях міжнародних організацій (ООН, ОБСЄ, Рада Європи) для мобілізації міжнародної підтримки та санкцій проти агресора. Відбулось формування ряду альянсів, це Люблінський трикутник (Україна, Польща, Литва), який виступає інструментом регіональної співпраці та сприяє посиленню безпеки в Східній Європі,

Кримська платформа, як міжнародний формат для посилення безпеки Чорноморського регіону та повернення Криму.

До військових інструментів, перш за все, потрібно віднести модернізацію збройних сил України, які демонструють успіхи в питанні адаптації до стандартів НАТО, що зміцнює їх військову здатність та інтеграцію в європейський оборонний простір. Також, збільшення військової допомоги з боку країн НАТО (озброєння, навчання), посилює колективну безпеку та захист східного флангу Європи. Україна відіграє роль «щита Європи», стримуючи російську агресію, що змушує європейські держави збільшувати інвестиції в оборону та переосмислювати безпекові стратегії. Відбувається інформаційний обмін із союзниками, поглиблюється співпраця у сфері військової розвідки, що посилює загальну безпеку регіону [15].

До економічних інструментів належить розвиток енергетичної незалежності України, що відіграє основну роль у зменшенні залежності Європи від російських енергоресурсів, а транзит газу через Україну забезпечує енергетичну стабільність Європи. Україна інтегрувала свою енергосистему до європейської ENTSO-E у 2022 році, забезпечивши синхронізацію з енергетичним простором ЄС, на основі співпраці у створенні «зелених» енергетичних проєктів і відновлюваних джерел енергії.

Україна має пріоритет у боротьбі з російськими інформаційними кампаніями, надаючи європейським партнерам дані про пропагандистські методи Кремля, для цього проводяться міжнародні комунікаційні кампанії, реалізується Програма «*United24*», яка мобілізувала фінансову, гуманітарну й військову допомогу для України, Президент Зеленський активно використовує медіапростір, звертаючись до парламентів країн Європи, що посилює підтримку України на міжнародному рівні [16].

В результаті цих дій формується позитивний імідж України, вона позиціонує себе як форпост демократичних цінностей у боротьбі з авторитаризмом, що сприяє європейській єдності. Урядом і дипломатичним

корпусом застосовуються соціально-гуманітарні інструменти, гуманітарна дипломатія, яка привертає увагу до гуманітарних наслідків війни (біженці, порушення прав людини) та забезпечує координацію міжнародної допомоги. Спільно з ЄС Україна бере участь у вирішенні міграційної кризи, так як більше ніж 8 млн. українських біженців знайшли тимчасовий притулок у країнах ЄС, створюючи новий вимір співпраці у сфері соціальної політики.

Сьогодні Україна виступає ініціатором створення нових форматів безпеки, вона активно просуває ідеї спільної охорони Чорноморського регіону за участю НАТО та країн Чорноморського басейну (Туреччина, Румунія, Болгарія), запропонувала Глобальну формулу миру за ініціативою Президента Зеленського, яка включає 10 пунктів для припинення війни та відновлення міжнародного права. Такі дії дають можливість впливати на європейський безпековий простір, зміцнювати єдність Європи.

Україна стимулює консолідацію ЄС і НАТО в питаннях безпеки, активно проводить політику санкцій проти росії, що посилює колективну оборону, вона стала каталізатором переосмислення європейської оборонної політики, зокрема збільшення оборонних витрат і модернізації армій. Дії України допомагають Європі диверсифікувати джерела енергії, що посилює стратегічну автономність ЄС. Також, Україна демонструє ефективність у боротьбі з гібридними загрозами, що стає основою для розробки нових підходів до безпеки. Воєнно-політична криза в Україні, викликана російською агресією, створила численні загрози для реалізації міжнародної публічної політики країни. Ці загрози охоплюють дипломатичний, економічний, безпековий, інформаційний та соціальний виміри, що ускладнює формування ефективної політики як на національному, так і на міжнародному рівнях [17].

Повномасштабна війна, спричинена Росією, може поширитися на інші країни регіону, створюючи ризик дестабілізації Європи, активізувались гібридні і військові загрози у прикордонних країнах (наприклад, Придністров'я, Білорусь), що ускладнює міжнародну координацію. Відмова Росії

дотримуватися міжнародних норм і принципів ставить під сумнів ефективність таких організацій, як ООН чи ОБСЄ, а порушення суверенітету України послаблює довіру до механізмів колективної безпеки. Росія активно використовує інформаційні, кібернетичні, енергетичні та економічні інструменти для дестабілізації ситуації в Україні та в Європі.

Крім того, Україна значною мірою залежить від військової та економічної підтримки західних партнерів і ризики зменшення цієї підтримки через політичні зміни в партнерських країнах створюють загрозу для реалізації міжнародної політики. Тривала війна призводить до значних втрат серед населення та зниження економічної спроможності України, що обмежує можливості ефективної міжнародної політики. Пропаганда Кремля спрямована на дискредитацію України в очах міжнародної спільноти, зменшення підтримки з боку інших держав і створення ілюзії «військової втоми» серед європейських суспільств.

Росія намагається представити Україну як неспроможну державу, яка не здатна забезпечити стабільність навіть у мирний час. Вона руйнує промислову та енергетичну інфраструктуру, обмежує економічний потенціал України, що впливає на спроможність проводити активну зовнішню політику. Труднощі з фінансуванням війни створюють ризики для виконання міжнародних зобов'язань і посилюють залежність від міжнародної фінансової підтримки. Значний обсяг зовнішньополітичної роботи потребує постійного залучення нових ресурсів і кадрів, яких може бракувати через війну [18].

Росія активно веде руйнівну дипломатичну роботу, щоб послабити міжнародну підтримку України через лобіювання своїх інтересів у країнах Глобального Півдня. Крім того, відбувається поступове зменшення уваги до війни в Україні в європейському суспільстві, що може вплинути на рівень підтримки з боку громадськості в західних країнах. Війна, також поглиблює соціальну та економічну нерівність в Україні, що може впливати на довгострокові перспективи демократичного розвитку.

2.2. Оцінка викликів в сфері реалізації міжнародної публічної політики в умовах воєнно-політичної кризи

Європейська інтеграція є одночасно і засобом, і метою, покликаною відвернути загрозу війни на європейському континенті і, потенційно, за його межами, отже «формулювання місії» європейської інтеграції набуло значної актуальності в наші дні. Зокрема, триваюча російська агресія проти України становить серйозну загрозу міжнародному миру, що змушує Європейський Союз докорінно переосмислити свою Спільну політику безпеки і оборонну політику. Отже, агресія Росії проти України на початку 2022 року стала каталізатором оборонної інтеграції на рівні ЄС, як наслідок, ми є свідками значних змін у сфері європейської безпеки.

Завдяки безпрецедентній рішучості і цілій низці зусиль, спрямованих на зміцнення обороноздатності та забезпечення миру в Європі, те, що здавалося майже неможливим на початку вторгнення, зараз стало можливим. Так, інституції ЄС стали найбільшими донорами для України, випередивши за обсягом допомоги США, зокрема, коли йдеться про фінансову підтримку. На ЄС разом, фактично припадає 65% усієї підтримки в сфері урядування, що надається Україні, також Європа схвалила більше десятка пакетів санкцій, ухвалила низку законодавчих заходів для посилення своєї оборонної та промислової спроможності, прийняла інноваційні оборонні програми, внесла правові і оперативні зміни щодо цивільної і військової діяльності та оборонно-промислових аспектів [19].

Війна в Україні стала шоком для більшості політиків і громадян ЄС, що призвело до зміни фокусу уваги на питаннях безпеки і оборони. Таким чином, російська агресія спричинила геополітичне пробудження ЄС. Під час інтерв'ю, проведених невдовзі після російського вторгнення, один з членів Європейського парламенту, неготовність ЄС до війни пояснив наступним чином: «Ми були настільки зайняті підтриманням миру, що забули про війну».

З концептуальної точки зору, справедливо стверджувати, що непідготовленість ЄС пов'язана з його інтеграційною траєкторією, яка пов'язана з миром. Важливим наслідком цієї орієнтації на мир є те, що протягом багатьох років панівним наративом було те, що ЄС слугує силою добра або «нормативною силою», позитивно впливаючою на міжнародні відносини.

Однак останні події змусили політиків ЄС усвідомити, що Союз має бути більш геополітичним і більш наполегливим, навіть у військовому плані, у відстоюванні своїх стандартів та інтересів. Війна в Україні слугує суворим тривожним дзвінком, що підкреслює актуальність аргументів реальної політики.

Масове відродження інтересу до оборонних питань в контексті війни в Україні різко контрастує з тим, що ми спостерігали протягом попереднього десятиліття.

Протягом останніх 10-15 років безпека і оборона посідали відносно скромне місце в порядку денному політики ЄС, були зроблені акценти на багато інших криз, які потребували першочергового вирішення.

Рада ЄС переважно зосереджувалась на фінансових питаннях, управлінні міграцією, що, відповідно до ст. 26 Договору про Європейський Союз відноситься до категорії питань високої політики, що належать до компетенції держав-членів. Отже, Європейська Рада та Рада ЄС несуть відповідальність, причому перша встановлює стратегічні пріоритети та визначення основних інтересів, а Рада ЄС - за реалізацію політики шляхом прийняття відповідних рішень. Проте обидві інституції продемонстрували протягом певного часу дуже обмежений інтерес до питань оборони. В результаті такої недбалості виникло багато серйозних недоліків у політиці безпеки, які війна в Україні безжально викрила, зокрема, щодо стратегічного передбачення, військових спроможностей та інституційної релевантності, що спонукає до значної переоцінки пріоритетів безпеки і оборони ЄС [11].

Що стосується стратегічного виміру, то серед осіб, які приймають рішення, і експертів переважає переконання, що класична міждержавна війна є пережитком минулого. Війна в Україні змусила ЄС та СПБО повернутися до реального реформування безпекової політики, а отже, прискорити перехід ЄС від переважно «цивільної» до все більш орієнтованої на жорстку силу політики. Більше того, конфлікт виявив кричущу нестачу оборонних спроможностей в ЄС, роки негативного ставлення до безпеки і оборони як до політичної сфери, призвели до того, що європейські армії опинилися в нестабільному стані з виснаженими запасами озброєнь.

Дискусії навколо постачання зброї українським збройним силам привернули увагу до нагальної потреби в усуненні недоліків в ініціативах, пов'язаних з політикою безпеки. В умовах війни потрібне підвищення військового потенціалу швидкими темпами, тому сьогодні це питання стоїть на порядку денному. Що стосується інституційного устрою, то знову постало старе питання про взаємодоповнюваність і субсидіарність, так членство в Альянсі дає більші гарантії безпеки, отже НАТО відновила свою провідну роль, відтіснивши інші інститути на другий план. Як показують опитування та публічні консультації, це дещо суперечить бажанням та очікуванням громадян ЄС.

Прерогатива прийняття рішень з питань оборони і військового потенціалу формально залишається в руках національних урядів, але оборонний вимір ЄС поступово розширювався, за останні два з половиною десятиліття держави-члени не лише створили структури безпеки і оборони для управління та імплементації спільних заходів з екстериторіальної оборони, але й долучилися до участі у спільних оборонних проектах. Війна в Україні не змінила ситуацію за один день, хоча і спричинила значні трансформації в законодавстві та практиці ЄС з питань безпеки і оборони [12].

Той факт, що оборонна інтеграція ЄС відбулася як реакція на зовнішній тиск, узгоджується з минулими моделями інтеграції, які мають унікальний

правовий та управлінський статус в ЄС, що характеризується чітко вираженою міждержавною взаємодією. Отже, саме держави-члени, а не наднаціональні інституції ЄС приймають рішення у сфері безпеки, а національні керівники приймають стратегічні та оперативні рішення і несуть відповідальність за втілення цих рішень у життя.

Верховний представник ЄС із закордонних справ, є вищим керівництвом Європейської служби зовнішньої діяльності, яка здійснює загальне керівництво, приймає рішення і здійснює імплементацію в сфері безпеки і оборони ЄС. Водночас, Комісія та Європейський Парламент виконують «особливу роль», яка теж поширюється на питання безпеки і оборони, що належать до їх компетенцій.

Що стосується первинної правової бази, то держави-члени традиційно неохоче делегують свої прерогативи щодо прийняття рішень та імплементації визначеним структурам ЄС. Таким чином, вони продовжували інтеграцію невеликими кроками з низьким рівнем ризику і на міждержавній основі, що призвело до того, що кодифікація та інституціоналізація у сфері оборони залишалась на відносно низькому рівні [12].

Що стосується вторинного або «адміністративного права», ця сфера політики відзначається сильною тенденцією до неформальності, тобто дотримуючись правил дипломатії, приймається мало офіційних рішень. Навіть якщо існують певні адміністративні акти (наприклад, щодо управління персоналом), вони становлять лише невелику частку рішень, прийнятих у цій сфері. Хоча, є ознаки того, що незабаром може з'явитися більше (наднаціонального) законодавства в сфері оборони ЄС в результаті більш активного залучення Комісії до цієї сфери політики, але широта і глибина права (ЄС) у сфері оборони все ще обмежена на сьогоднішній день.

Нинішня відносна обмеженість права, в свою чергу, означає, що існує багато простору для маневру і цей простір був використаний для реагування на російську агресію за допомогою різних інструментів. Насправді, формальним

правовим положенням у сфері безпеки і оборони ЄС часто передували неформальні домовленості між державами-членами, так що закон лише кодифікував існуючу практику, що склалася.

У відповідь на війну в Україні, керівники ЄС надали деяким існуючим інструментам безпекової політики новий напрям, який у майбутньому цілком може знайти своє місце в договірному праві. Беручи до уваги особливості інтеграції та відмінні інституційні, а також інституційні та правові особливості спільної безпекової політики, звернемо увагу на вплив війни в Україні на безпеку ЄС. У відповідь на війну в Україні Рада ЄС не лише швидко ухвалила понад десяток послідовних пакетів санкцій безпрецедентної широти та глибини, але й прийняла два важливих заходи, які представляють собою зміну парадигми європолітики.

Перша зміна парадигми стосується характеру допомоги, що надається Україні, безпрецедентним кроком Ради було надати Україні як нелетальну, так і летальну військову техніку і платформи вже через кілька днів після початку війни. Президент Єврокомісії Уляна фон Ляйен назвала це рішення переломним моментом для того, щоб дотриматись вимоги однаковості та врахувати різні уподобання членів ЄС. Рада ухвалила відповідне рішення разом з деякими державами-членами (Австрією, Ірландією та Мальтою), які не підтримали його.

Друга зміна парадигми стосується способу фінансування підтримки України, а саме за рахунок коштів ЄС [20].

Сьогодні, Рада ЄС широко використовує Європейський фонд миру для фінансування поставок систем озброєнь до Києва, що підвищило значення Фонду до безпрецедентного рівня з точки зору обсягу і змісту. Він був створений у 2021 році на заміну механізму ATHENA та інших потоків фінансування з метою сприяння запобіганню конфліктам, розбудові миру та зміцненню міжнародної безпеки шляхом фінансування оперативної діяльності в рамках ЄС.

Фонд, обсяг якого становить 7 мільярдів євро (в поточних цінах) на період 2021-2027 років (спочатку був 5,7 мільярда євро, але поступово збільшувався в грудні 2022 року, червні 2023 року і березні 2024 року) використовується у двох основних сферах. По-перше, він може бути використаний для фінансування військових місій та операцій ЄС в рамках «Операцій з підтримки миру і безпеки», а по-друге, він може бути використаний для фінансування операцій ЄС в рамках «операційної складової», відповідно до ст. 42(4) Договору. По-друге, фонд включає «компонент заходів допомоги», який фінансує спеціальні і довгострокові заходи і діяльність, спрямовані на покращення військового та оборонного потенціалу країн сусідів [11].

Відповідно до ст. 41(2) Договору про Європейський Союз, операції з безпеки, що мають військові та оборонні наслідки, не можуть бути профінансовані з бюджету ЄС. Таким чином, фонд слугує позабюджетним механізмом фінансування заходів з такими наслідками, включаючи постачання озброєнь для зміцнення сектору безпеки третьої країни. Ця унікальна інституційна прив'язка виявилася корисною в управлінні новим безпековим і оборонним середовищем, створеним російською атакою, оскільки вона дозволяє об'єднати різні напрямки експертизи та інструменти зовнішньої діяльності.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Загрози в сфері реалізації міжнародної публічної політики України зумовлені як воєнно-політичною кризою, так і більш широкими викликами глобального порядку денного. Ефективна стратегія України вимагає адаптації до цих викликів, мобілізації внутрішніх і зовнішніх ресурсів, а також гнучкої та проактивної дипломатії. Незважаючи на складнощі, Україна може успішно

протистояти цим загрозам за умови збереження міжнародної підтримки, модернізації внутрішньої політики та продовження реформ.

Міжнародна публічна політика відіграє вирішальну роль у формуванні безпекового середовища в Європі. Її інструменти, такі як дипломатія, економічні санкції, програми співробітництва та нормативне регулювання, безпосередньо впливають на стабільність, мир і розвиток регіону. Європейське безпекове середовище значною мірою залежить від діяльності міжнародних організацій, таких як НАТО, ЄС, ОБСЄ та ООН. Вони визначають пріоритети, координують дії держав та сприяють запобіганню конфліктам через багатосторонні механізми.

Важливим є взаємодія між державами та іншими акторами, зокрема громадянським суспільством, медіа, транснаціональними корпораціями та науковими установами. Вони сприяють підвищенню прозорості процесів прийняття рішень, формуванню норм і стимулюють діалог між сторонами. Глобалізація поглиблює взаємозалежність між державами, водночас ускладнюючи процес управління ризиками. Це вимагає адаптації міжнародної публічної політики до нових реалій, таких як цифровізація, міграційні потоки та необхідність сталого розвитку. Ефективне реагування на сучасні виклики можливе лише через колективну відповідальність і багатосторонню співпрацю. Європейське безпекове середовище значно виграє від координації зусиль міжнародних акторів, які діють у межах єдиних цілей і принципів.

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

3.1. Стратегічні напрями адаптації публічної політики України до стандартів європейської безпеки

Вступ України до ЄС це шлях до економічного розвитку, зміцнення демократії, покращення кон'юнктури ринків, посилення безпеки. Але попередні хвилі розширення ЄС, показують, що на шляху до повноправного членства є багато викликів і потенційних проблем. У минулому році Україна отримала рішення про відкриття переговорів щодо вступу країни до ЄС, готується переговорна база та перша міжурядова конференція, після проведення якої, почнуться офіційні переговори. Це складний технічний процес наближення законодавства та інституційного поля України до стандартів ЄС. Цей процес структурований, а методологія розширення передбачає послідовні етапи переговорів в різних сферах і галузях [21].

Складність процесу переговорів зумовлена зміною економічних, політичних та воєнних умов, як в Україні, так і за кордоном. Повноправне членство України в ЄС необхідно оцінювати з точки зору ризиків та шляхів їх усунення, як для Європейського союзу, так і для нашої країни, це новий досвід інтеграції держави-кандидата, яка перебуває у стані повномасштабного вторгнення. Тому, Європейському Союзу потрібно оновити методологію розширення ЄС, акцентуючи увагу особливостях інтеграції країни, що втягнута у військовий конфлікт.

Необхідність виконати зобов'язання по реалізації фундаментальних реформ, які першими відкриваються для переговорного процесу і останніми закриваються, впливає на загальний темп переговорів, щодо вступу України до ЄС. Складність переговорів має дві причини, це посилення жорсткості оцінки

виконаних зобов'язань і необхідністю чіткої та зрозумілої комунікації з громадянами. Повільні темпи реформ та неефективні заходи щодо інтеграції в ЄС можуть призвести до того, що громадян виникнуть сумніви щодо потреби в переговорах та членстві країни в Європейському союзі, вже з'явилися євроскептики. Збереження підтримки вступу України в ЄС є важливим фактором у переговорному процесі, особливо в умовах війни та змін у суспільних настроях при затримці західної допомоги.

Як показує досвід європейських країн, переговорний процес починається з інституційних реформ, необхідно забезпечити наявність двох важливих компонентів процесу реформування: суспільного запиту та політичної спроможності. Суспільство має бути більш обізнаним про процес реформ і вимагати від влади повного впровадження цих реформ, навіть у разі непопулярних рішень, таких як виділення додаткових ресурсів державному апарату. Водночас Уряд повинен мати політичну спроможність для впровадження реформ та забезпечення прозорості комунікації під час прийняття рішень. У цьому контексті потрібен прозорий та ефективний процес формування політики, який забезпечує залучення зацікавлених сторін. Оновлена методологія розширення містить принцип оборотності, який передбачає відхід країни-кандидата в переговорному процесі. Він був запроваджений, щоб забезпечити процес, заснований на заслугах, який можна застосувати, якщо країна стає менш демократичною [22].

Влада і суспільство мають постійно зосереджуватись на реформах публічного управління, судової системи, антикорупційних інструментів, правоохоронних органів, потребує удосконалення сам переговорний процес.

Інтеграція України до Європейського Союзу пов'язана з фінансовими витратами, пов'язаними з адаптацією законодавчих і інституційних норм до стандартів Європейського Союзу. Запроваджені європейські стандарти виробництва призведуть до покращення якості товарів та послуг в Україні, але, також, до великих фінансових витрат на виробництво пов'язаних зі змінами

обладнання, сировинної бази, тому подорожчають продукти для кінцевого споживача, що стане тягарем для більшості громадян. Для подальшого просування євроінтеграції Україна повинна прискорити процес адаптації свого законодавства до норм і стандартів Європейського Союзу. Це стосується:

- екологічної політики;
- трудового права;
- цифровізації державного управління;
- енергетичного сектора [23].

Важливим завданням є реформа інституцій міжнародної співпраці, Україні необхідно підвищити ефективність державних установ, які відповідають за формування та реалізацію міжнародної публічної політики. Це передбачає створення прозорих механізмів управління, зміцнення професійної підготовки дипломатів і публічних службовців, запровадження сучасних технологій у процесі ухвалення рішень та комунікацій.

Україна має розвивати інструменти публічної дипломатії для формування позитивного іміджу в країнах ЄС, чого можна досягти через посилення культурних обмінів та прийняття програм академічного співробітництва, підтримку української діаспори в країнах Європи, через ефективне використання інформаційних кампаній для просування цінностей демократії, свободи та поваги до прав людини [24].

У рамках євроінтеграції важливо посилити економічну складову міжнародної публічної політики. Для цього влада має сприяти експорту українських товарів та послуг на ринки ЄС, максимально залучити європейські інвестиції через створення сприятливого бізнес-клімату, брати активну участь у програмах ЄС, спрямованих на розвиток малих та середніх підприємств.

Важливим напрямом є інтеграція України до енергетичного ринку ЄС. Для цього країна має розширити використання відновлюваних джерел енергії, організувати системну співпрацю у сфері енергетичної безпеки, провести модернізацію енергетичної інфраструктури відповідно до стандартів ЄС. У

контексті російської агресії, для України, стає особливо важливим знайти інструменти активізації інтеграційних процесів в сфері переходу до стандартів безпекових структур ЄС, розширювати участь у миротворчих місіях ЄС, розвивати спільні програми з протидії кіберзагрозам та гібридним атакам.

Важливим напрямом є синхронізація цифрових технологій із європейськими стандартами через розвиток цифрових інфраструктур, інтеграція до ініціатив ЄС у сфері цифровізації, прикладом є Digital Europe, посилення кібербезпеки в межах співпраці з європейськими партнерами. Також, Україна має узгоджувати свою політику з екологічними цілями ЄС, такими як Європейський зелений курс, який передбачає впровадження технологій, що сприяють декарбонізації економіки, перехід до циркулярної економіки, залучення фінансування з фондів ЄС для екологічних проєктів.

Україні важливо максимально розширити співпрацю з окремими регіонами та країнами-членами ЄС, вона має розвивати транскордонне співробітництво, заохочувати спільні інфраструктурні проєкти, їй важливо брати участь у регіональних програмах, таких як Стратегії ЄС для Дунайського чи Чорноморського регіону [25].

Публічна влада України має створювати механізми активної участі громадянського суспільства у процесі формування міжнародної публічної політики, підтримувати неурядові організації, стимулювати дискусію про перспективи євроінтеграції та систематично проводити моніторинг виконання угод із ЄС. Таким чином, удосконалення міжнародної публічної політики України в контексті євроінтеграції передбачає багатовекторний підхід, що охоплює законодавчі, дипломатичні, економічні, соціальні та екологічні аспекти. Реалізація цих заходів сприятиме прискоренню інтеграційних процесів і забезпечить стійкий розвиток України як частини європейської спільноти.

3.2. Шляхи протидії дезінформації і кіберзлочинності в умовах глобалізації системи безпеки

Дезінформація є нагальним викликом для демократій у всьому світі, тому політики шукають швидких і ефективних способів протидіяти поширенню хибних переконань, які принижують демократичний дискурс і можуть надихнути на насильницькі чи небезпечні дії, проте дезінформацію не завжди легко виявити, зрозуміти та виміряти. Лідери країн знаючи, чого хочуть досягти у протидії дезінформації і вплинути на неї, часто не усвідомлюють, як мало відомо про ефективність політики, яку зазвичай рекомендують експерти. Політики зосереджуються на кількох частинах дезінформації, включно з новими технологіями, такими як соціальні медіа та штучний інтелект (ШІ), не враховуючи весь спектр можливих реакцій у таких сферах, як освіта, журналістика та політика [26].

Користь від більшості втручань невизначна, залежить від безлічі факторів, точні формулювання та представлення ярликів у соціальних мережах і перевірки фактів можуть мати велике значення, тоді як кампанії протидії повідомленням залежать від сприйняття аудиторією. Політики повинні ставити реалістичні очікування, тому що дезінформація є хронічним історичним явищем з глибоким корінням у складних соціальних, політичних та економічних структурах. Її можна розглядати як силу попиту та пропозиції, так з боку пропозиції існують потужні політичні та комерційні стимули для деяких суб'єктів брати участь, заохочувати, тоді як з боку попиту психологічні потреби часто спонукають людей повірити в неправдиві наративи. Існують надійні варіанти стримування як пропозиції, так і попиту, але технократичний солюшнізм усе ще має серйозні обмеження проти дезінформації [27].

Обмежені ресурси, недостатність знань і політичної волі, вольових рішень влади та громадянської довіри обмежують боротьбу з дезінформацією, принаймні в найближчій та середньостроковій перспективі в європейському

безпековому просторі. Демократичні країни повинні прийняти портфельний підхід для управління невизначеністю, політики мають діяти як інвестори, дотримуючись різноманітних заходів протидії дезінформації. Політичний портфель має включати тактичні дії перевірки фактів і маркування вмісту соціальних мереж. Але, сьогодні також потрібні довгострокові дії структурних реформ, пов'язані з підтримкою місцевої журналістики та посилення медіаграмотності.

Міжнародна публічна політика повинна супроводжуватися конкретним планом поточної переоцінки інформаційного поля, більшої уваги заслуговують довгострокові структурні реформи. Незважаючи на те, що в демократичних країнах реалізується багато різних політик протидії дезінформації, величезна увага приділяється найбільш відчутним, негайним і помітним діям. Проте такі дії, хоча й корисні, зазвичай мають вузький вплив, тільки відродження місцевої журналістики та покращення медіаграмотності дадуть обнадійливі перспективи [28].

Платформи соціальних медіа різними способами сприяють розповсюдженню дезінформації, через алгоритми рекомендацій, які заохочують і поширюють оманливий контент, вони існують поряд і взаємодіють з багатьма іншими офлайн-силами. Риторика політичних еліт, програми на традиційних медіа-джерелах, таких як телебачення, і наративи, що поширюються серед довірених членів спільноти, дуже впливають на формування мови, переконань і поведінки людей. Водночас зростання кількості цифрових платформ знижує ефективність дій будь-якої окремої компанії з протидії дезінформації [30].

Враховуючи цю взаємодію, ефективна міжнародна публічна політика має передбачати взаємодоповнюючі дії в багатьох сферах. Видалення неавтентичних активів у соціальних мережах, більш-менш політично нейтральні, але інші заходи, такі як кампанії протидії повідомленням, щоб конкурувати з хибними ідеями на наративному та психологічному рівнях, важко відрізнити від традиційної політичної пропаганди. Зрештою, будь-яка

інституційна спроба оголосити, що є правдою, а що хибним, і підкріпити такі заяви владою, ресурсами чи престижем, передбачає певну претензію на авторитет і тому може розглядатися як така, що має політичне значення.

Заперечення цієї реальності ризикує заохочувати надмірні дії або викликати зворотний удар, що поглиблює недовіру. Політики можуть мати певну впевненість, що перевірка фактів заслуговує на увагу, але ефективність перевірки фактів може сильно відрізнятись залежно від низки контекстуальних, погано зрозумілих факторів. Оскільки перевірка фактів є найвищим рівнем поточних знань про заходи протидії дезінформації, можна очікувати, що інші заходи також вимагатимуть постійного удосконалення [31].

Швидкий прогрес штучного інтелекту робить створення реалістичного та/або персоналізованого неправдивого контенту набагато легшим і дешевшим, вплив на суспільство залишається незрозумілим, готовність людей вірити неправдивій (або правдивій) інформації часто не зумовлена рівнем реалістичності вмісту. Навпаки, інші фактори, такі як повторення, привабливість оповіді, сприйманий авторитет, групова ідентифікація та стан розуму глядача, можуть мати більше значення. Генеративний штучний інтелект також можна використовувати для протидії дезінформації, а не лише для її розпалювання, так добре спроектовані та контрольовані людьми системи штучного інтелекту можуть допомогти фахівцям працювати швидше [33].

Хоча довгостроковий вплив генеративного ШІ залишається невідомим, очевидно, що дезінформація є складним психосоціальним явищем, яке рідко можна звести до однієї технології. Підтримка місцевої журналістики, відновлення місцевих ЗМІ, особливо газет, посилення громадянської активності, знань та довіри до влади мають важливе значення. Вартість є серйозною проблемою, враховуючи витрати на якісну журналістику та глибину фінансового занепаду галузі, тому благодійність може надавати цільову підтримку, початкові інвестиції.

Довгострокові рішення, вимагають активного державного втручання та альтернативних бізнес-моделей, що включає прямі субсидії або непрямі заходи, такі як звільнення від податків, навчання медіаграмотності для розпізнання неправдивих історій та ненадійних джерел новин. Найуспішніші варіанти політики дають можливість мотивованим особам контролювати споживання медіа та шукати високоякісну інформацію, вселяючи впевненість і почуття відповідальності разом із розвитком навичок. Навчання медіаграмотності є багатообіцяючим, але має проблеми зі швидкістю, масштабом і орієнтацією. Охоплення великої кількості людей, у тому числі тих, хто найбільше вразливий до дезінформації, коштує дорого та займає багато років. Отже, потрібна розробка і впровадження національних стратегій кібербезпеки. Кожна держава повинна створити цілісну стратегію кібербезпеки, яка включатиме моніторинг кіберзагроз, впровадження стандартів безпеки для критичної інфраструктури, залучення приватного сектора та громадських організацій до побудови кіберзахисту, забезпечення міжвідомчої координації [34].

Потрібне зміцнення міжнародного співробітництва, так як глобальний характер кіберзлочинності і дезінформації потребує скоординованих міжнародних дій. Сюди входить участь у міжнародних угодах і платформах, таких як Будапештська конвенція про кіберзлочинність, обмін інформацією та досвідом між країнами та створення міжнародних робочих груп для швидкого реагування на кіберзагрози. Успішність таких дій залежить від розвитку законодавчої бази, ефективної протидії кіберзлочинності та дезінформації. Це вимагає оновлення національного законодавства відповідно до сучасних загроз, розробки механізмів правового регулювання діяльності платформ соціальних медіа, криміналізації поширення дезінформації, що завдає шкоди державній безпеці чи громадському порядку.

В європейському просторі потрібно створювати спеціалізовані кіберпідрозділи і кожний уряд має мати структури, які відповідальні за ефективність моніторингу кіберпростору, виявлення та попередження

кібератак, розслідування кіберзлочинів та протидію дезінформаційним кампаніям. Найважливішими інвестиціями в ЄС мають стати вкладення в кіберосвіту та підготовку кадрів для ефективного протистояння загрозам. Влада має організовувати регулярні тренінги для працівників державного сектору, впроваджувати нові освітні програми з кібербезпеки в університетах, стимулювати підготовку фахівців з інформаційної безпеки [25].

Підвищення стійкості до дезінформації пов'язане зі зміцненням суспільного імунітету шляхом розвитку медіаграмотності серед населення, впровадження програм для виявлення фейкових новин у соціальних мережах, підтримку незалежних фактчекінгових платформ. Потрібна потужна співпраця з технологічними компаніями, приватними ІТ-корпораціями, по розробці алгоритмів для виявлення дезінформації, боротьбі з бот-мережами та маніпулятивним контентом, впровадження прозорих механізмів контролю за поширенням інформації. Уряди європейських країн мають посилювати кіберзахист критичної інфраструктури тощо. Особлива увага має приділятися захисту енергетичних систем, фінансових установ, урядових платформ і баз даних, медичних та освітніх закладів та інших критично важливих об'єктів [37].

Значний результат може дати розвиток інноваційних технологій кіберзахисту та застосування штучного інтелекту, машинного навчання, що дозволить швидко виявляти підозрілу активність, передбачати кібератаки та дезінформаційні кампанії, автоматизувати захист даних і комунікацій. Європейські демократичні цінності можуть бути захищені через посилення прозорості інформаційної політики, тому влада повинна забезпечувати довіру громадян шляхом прозорого інформування про заходи боротьби з дезінформацією, оперативного спростування неправдивих даних, посилення розвитку офіційних каналів комунікації, які протидіють маніпуляціям. Регулярні кібернавчання і стрес-тестування, організація навчань для урядових структур, приватних компаній і громадських організацій дозволить якісно

оцінити рівень готовності до кіберзагроз, вдосконалити оперативні плани дій, виявити слабкі місця в захисних системах [39].

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

У процесі інтеграції України до європейського співтовариства вдосконалення міжнародної публічної політики набуває стратегічного значення, тому розглянуті напрями дозволяють окреслити основні вектори для підвищення ефективності державної політики, зокрема в сфері покращення інституційної спроможності та управління, вдосконалення організаційної структури та механізмів координації між державними установами та європейськими інституціями, що є ключовим для забезпечення стабільності та прозорості публічної політики.

Це передбачає посилення кадрового потенціалу, підвищення компетентності державних службовців та використання передових європейських практик у системі управління. Пріоритетом залишається адаптація національного законодавства до стандартів ЄС, прийняття та впровадження європейських регуляторних норм сприяє не лише виконанню умов Угоди про асоціацію, але й інтеграції України до єдиного європейського ринку. Активізація публічної дипломатії дозволяє Україні зміцнити власний імідж на міжнародній арені. Важливо спрямовувати зусилля на комунікаційні стратегії, що забезпечують позитивне сприйняття України як надійного партнера серед європейських держав.

Євроінтеграційні процеси передбачають реалізацію соціальних реформ, що відповідають європейським принципам забезпечення прав людини, гендерної рівності та соціальної справедливості. Інвестування в розвиток людського капіталу є фундаментальним для стійкого прогресу. Орієнтація на «зелений перехід» та впровадження політик сталого розвитку відповідають

пріоритетам ЄС та забезпечують екологічну безпеку, що є однією з ключових вимог інтеграції. Таким чином, послідовне впровадження зазначених напрямів дозволить Україні ефективно інтегруватися до європейського простору, посилити свою позицію на міжнародній арені та сприяти стійкому розвитку національної економіки та суспільства.

Протидія дезінформації та кіберзлочинності в умовах глобалізації потребує комплексного підходу, що включає технічні, правові, освітні та інформаційні заходи. Ефективна боротьба можлива лише через поєднання національних зусиль із міжнародною співпрацею, активне залучення громадянського суспільства та приватного сектора.

ВИСНОВКИ

Кваліфікаційна робота спрямована на здійснення комплексного аналізу процесів євроінтеграції України у сфері безпеки та визначення ключової ролі міжнародної публічної політики в цьому контексті. На основі проведеного дослідження можна сформулювати такі висновки:

- європейський простір безпеки є стратегічним вектором розвитку України, тому інтеграція до європейської системи безпеки є стратегічним пріоритетом для України в умовах сучасних геополітичних викликів. Стабільність та безпека держави залежать від посилення партнерських відносин з ЄС та реалізації європейських стандартів у сфері оборони, правопорядку та міжнародної співпраці;

- міжнародна публічна політика України є ключовим інструментом для інтеграції в європейський простір безпеки. Вона забезпечує дієву комунікацію з міжнародними партнерами, сприяє досягненню політичного консенсусу та підвищенню довіри між Україною та ЄС. Одним із важливих напрямів інтеграції є адаптація національних безпекових політик до стандартів ЄС та НАТО. Це стосується реформування сектору безпеки, впровадження сучасних технологій, посилення правової бази та підвищення ефективності державного управління;

- поглиблення співробітництва з ключовими структурами ЄС, такими як Європейська служба зовнішніх дій (EEAS), Європейська агенція з безпеки (EDA), а також взаємодія з НАТО є важливими кроками для посилення обороноздатності України та її участі в регіональних безпекових ініціативах. Ефективна міжнародна публічна дипломатія сприяє створенню позитивного іміджу України як надійного партнера у сфері безпеки. Чітка комунікація щодо реформ у секторі безпеки та активна участь у міжнародних ініціативах зміцнюють позиції України в європейському співтоваристві;

- Україна демонструє готовність брати активну участь у миротворчих операціях під егідою ЄС та НАТО, що підтверджує її прагнення до колективної безпеки та стабільності в регіоні. Попри значний прогрес, інтеграція України до європейського простору безпеки стикається з викликами, такими як російська агресія, гібридні загрози та необхідність проведення глибоких внутрішніх реформ.

Інтеграція України до європейського простору безпеки є важливим кроком на шляху до забезпечення стабільності, суверенітету та національної безпеки. Роль міжнародної публічної політики полягає у формуванні стратегічного партнерства з ЄС, ефективному використанні європейських ресурсів та посиленні внутрішньої спроможності держави до реагування на сучасні виклики. Це вимагає системних реформ, посилення інституційної спроможності та активної дипломатичної діяльності на міжнародній арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гринів, С. І. *Інтеграція України в європейський безпековий простір: політичні та правові аспекти*. Київ: НАН України, 2020.
2. Мартиненко, А. В. *Сучасні виклики безпеки Європи та роль України у їх подоланні*. Львів: Львівський національний університет, 2018.
3. Пархомчук О. І. *Європейська політика безпеки і оборони: стратегічні виклики для України*. Харків: Видавничий дім «Інтернаука», 2021.
4. Bebler, A. *Ukraine and European Security: NATO, EU, and the Future of Ukraine*. Springer International Publishing.
5. D'Anieri, P. (2021). *Ukraine and the Art of Strategy*. Harvard University Press.
6. Ковальчук, О. В. Політика Європейського Союзу у сфері безпеки та її вплив на інтеграцію України. *Вісник міжнародних відносин*. 2020. № 4, С. 10–17,
7. Яременко В. П. Міжнародна публічна політика та її роль у євроінтеграції України. *Науковий вісник дипломатії і політики*. 2022. № 2, С. 45-51,
8. Smith, M. A. The Role of NATO in Strengthening Ukraine's Security Capacities. *Journal of European Security Studies*, 28(3), 345–360, 2019.
9. Boonstra, J., & Shapovalova, N. (2019). «Ukraine's Security Dilemma: Balancing NATO Aspirations and Regional Stability». *CEPS Policy Briefs*, 3-12.
10. Gordon, C. (2021). «Public Policy and European Security Integration: The Case of Ukraine». *International Affairs Review*, 96(2), 203–221.
11. Європейська Комісія. *Спільна стратегія безпеки ЄС та її імплементація в контексті України*. Брюссель: ЄС, 2023.
12. Центр досліджень європейської безпеки (2022). *Безпековий простір ЄС та роль України в сучасних геополітичних викликах*. Аналітичний звіт.

13. NATO *Ukraine-NATO Relations: Enhanced Opportunities for Integration*. NATO Publications, 2023.
14. Freedom House. *Ukraine in Europe: Public Policy and Security Reforms*. Вашингтон: Freedom House, 2021.
15. Razumkov Centre. *Безпека України в умовах російської агресії: стратегія інтеграції в європейський безпековий простір*. Аналітичний огляд, 2022.
16. European Council on Foreign Relations (ECFR). *Ukraine's Role in the Future of European Security*. Доступ: ecfr.eu
17. Carnegie Europe. *The European Union, NATO, and Ukraine's Security Policy*. Доступ: carnegieeurope.eu
18. Атлантична рада України. *Стратегічні перспективи євроатлантичної інтеграції України*. Доступ: atlanticcouncil.ua
19. Vlasyuk O. S. Theory and Practice of Economic Security in the System of Economics Science / O. S. Vlasyuk; National institute international security problems at the National Security and Defense Council of Ukraine. 48 p. (in Ukr.), 2019.
20. Datskyv R. M. Economic Security of the State in the Context of Globalization Competition / R.M. Datskyv - Lviv: Center of Europe, 160 p., 2016
21. Гедікова Н. П. Забезпечення національної безпеки України в сучасних умовах євроінтеграційних процесів. В: Соціально-гуманітарні пріоритети України в контексті євроінтеграційних процесів. Одеса, 16 листопада 2017 р. Ред. кол.: С. В. Албул, Т. І. Койчева, Е. І. Мартинюк та ін. Одеса: Астропринт, 2017. С. 29–31.
22. Гедікова Н. П. Пріоритетні і стратегічні завдання сучасної української геостратегії. В: Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів. II Всеукраїнська науково-практична конференція. Одеса, 10 лютого 2017 р. Одеса: ДЗ Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, Центр соціально-політичних досліджень «Politicus», 2017. С. 7–9.

23. Гібридні загрози Україні і суспільна безпека. Досвід ЄС і Східного партнерства. Аналітичний документ. Київ, 2018. 105 с.
24. Горбулін В.П. Засади національної безпеки України: Підручник. Київ: Інтертехнологія, 2009. 272 с.
25. Горбулін В.П. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки. Монографія. В.П. Горбулін, А.Б. Качинський. Київ: НІСД, 2010. 288 с.
26. Гречанинов В. Після розпаду біполярної системи. Політика і час. 2002. № 1. С. 58–67.
27. Данільян О.Г., Дзьобань О.Н., Панов М.І. Національна безпека України: структура та напрямки реалізації: Навч. посіб. Харків: Фоліо, 2002. 285 с.
28. Дзьобань О. П. Проблеми захисту національних інтересів України у сфері державної безпеки в умовах геополітичних трансформацій ХХІ століття: монографія. Харків: Право, 2013. 295 с.
29. Ейтутіс Г. Д., Попова Д. В. Дослідження складових економічної безпеки України для сталого розвитку держави. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2018. № 62. С. 29–36.
30. Калашник О. М. Екологічна безпека як складова державної політики України: понятійно-термінологічний аспект. *Демократичне врядування*. 2018. № 21. URL: <http://dv.lvivacademy.com/about>.
31. Кальницька М. А. Соціальна безпека: поняття та рівні дослідження. Глобальна та національні проблеми економіки. 2017. № 17. С. 566–571.
32. Костенко Г.Ф. Теоретичні аспекти стратегії національної безпеки: Навч. посіб. Київ: ЗАТ Видавничий дім «ДЕМІД», 2002. 144 с.
33. Васильчишин О., Титор В., Кекіш І. Національна безпека держави: особливості забезпечення у режимі воєнного стану. Економічний аналіз. 2022. Т. 32. № 4. С. 289–297.

34. Часник Д.В. Забезпечення прав людини у сфері національної безпеки в умовах протистояння військовій агресії російської федерації. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. 2022. Вип. 34. URL: <https://nzlubbp.org.ua/index.php/journal/article/download/600/551>.
35. Коробцова Д.В. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 2. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/261779/258188>.
36. Смолянук В. Ф. Національна безпека України: термінологічний баласт чи державотворча необхідність. Суспільно-політичні процеси: науково-популярне видання. 2017. № 2-3. 110 с.
37. Про введення воєнного стану в Україні. Указ Президента України №64/2022 від 24 лютого 2022 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.
38. Шевченко М.М., Зозуля О.С., Храпач Г.С., Лепіхов А.В. Російсько-українська війна: особливості реалізації загроз державному суверенітету України та перспективи виходу з війни. Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. 2022. № 2(75). URL: <http://znpcvsd.nuou.org.ua/article/view/266598/262571>.
39. Національна безпека держави: філософсько-правовий і соціально-економічний аналіз : монографія / В. Бліхар та ін. Хмельницький : ХУУП ім. Л. Юзькова, 2021. 404 с.
40. Вонсович О. Стан національної безпеки України в сучасній геополітичній ситуації. Політичний менеджмент. 2012. № 1–2. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/vonsonovych_stan.pdf
41. Bahadir Candan, “Top 5 Critical Infrastructure Cyberattacks,” ANAPAYA, February 23, 2023, <https://www.anapaya.net/blog/top-5-critical-infrastructure-cyberattacks>.